

25 anos de normalización lingüística na Universidade da Coruña: balance e perspectivas

CARLOS ALBERTO AMOEDO SOUTO
Secretario xeral da Universidade da Coruña

XOSÉ RAMÓN FREIXEIRO MATO
Director do Servizo de Normalización Lingüística da Universidade da Coruña

I. Introducción

2014 é o ano da celebración do vixésimo quinto aniversario da nosa universidade: unha institución de ensino superior que, como poder público que é, está legalmente obrigada a garantir o uso normal da lingua propia do país na prestación do servizo público que ten atribuído por lei, quer no ámbito docente e investigador, quer no ámbito administrativo interno.

Os organizadores destas xornadas consideramos que o aniversario dos 25 anos era bo momento para facermos un balance desa obriga institucional, de que fomos directa ou indirectamente responsábeis nos últimos dez anos (2004-2014). Durante este tempo, tivemos ocasión de contribuírmos para a construción das ferramentas actualmente existentes de normalización do galego na nosa Universidade: análise sociolingüística realizada no ano 2004, regulamento de uso da lingua galega de xullo do 2004, dotación de persoal especializado (RPT de 2005), impulso das xornadas anuais sobre Lingua e Usos, promoción do *Plano de normalización lingüística* da Universidade da Coruña (2006), constitución das comisións de normalización lingüística dos centros, campañas de dinamización, axudas etc.

Porén, a pesar dos esforzos realizados e dos indubidábeis logros conseguidos, a situación neste 2014 dista moito de ser satisfactoria. A realidade non consegue satisfacer o noso desexo –tamén obriga legal– de plena normalización da nosa lingua no ámbito univer-

sitario. Convén dicírmolo publicamente, como xa temos feito¹. Na nosa universidade, o galego é lingua habitual nos planos institucional e administrativo, mais permanecemos en grande medida ancorados nun uso residual do galego na docencia (eis a fatídica cifra de 10% en que nos situamos) e na investigación, do mesmo xeito que as outras dúas universidades galegas. Un uso *anormal*, que carece de correspondencia co nivel de uso do galego fóra dos muros universitarios: teito de pedra da nosa lingua que é testemuño da desigualdade real e efectiva das persoas galegofalantes universitarias, en contra do discurso xurídico formal que inspira as normas vigorantes.

O tempo xoga na nosa contra. Como mostran todos os inquéritos oficiais publicados –en especial, o publicado a comezos de decembro polo Instituto Galego de Estatística sobre coñecemento e uso do galego–, o recuamento no uso do galego agrávase ano tras ano pola forte inercia dos procesos de substitución lingüística característicos da nosa sociedade. Procesos que nos últimos anos se agudizaron pola conxunción de factores políticos (eis as artificiais polémicas político-electorais arredor da «imposición» do galego no ámbito do ensino obrigatorio²), económicos (a baixada dramática de orzamento público para a normalización lingüística, o recorte nas retribucións do profesorado universitario con parello aumento da carga de traballo), e académicos (incorporación a unha globalización do ensino e a investigación universitarias que adoita expresarse en inglés). Ante esta tripla ameaza, cómpre non só dispor dunha correcta diagnose, mais tamén dunha estratexia de adaptación a estes novos escenarios que sexa capaz de combinar realismo e ambición transformadora. Tal é o propósito do noso presente contributo.

Para tal efecto, procederemos en primeiro lugar á descrición da evolución das ferramentas de intervención proxectadas sobre a lingua na nosa universidade. En segundo lugar, repasaremos os resultados acadados por esas ferramentas. Por último, e á vista das conclusións sentadas nas seccións anteriores, procederemos a formular algunhas propostas para conseguirmos unha máis eficaz normalización do galego na universidade.

¹ Véxase: <<http://www.elidealgallego.com/articulo/coruna/uso-gallego-clases-universidad-decae-y-reduce-8-materias/20140517015104188963.html>>

² A polarización política fabricada arredor da normalización do galego, en especial a partir da campaña electoral das eleccións autonómicas de 2009, ten o seu principal testemuño no Decreto 79/2010, do 20 de maio, para o plurilingüismo no ensino non universitario de Galicia. Norma que fai catro anos, aliás, cunha severa corrección polo Tribunal Superior de Xustiza de Galicia, e sen que se teña feito a avaliación anual dos resultados que ela mesma programaba (disposición adicional quinta). Neste clima político de tensiónamento do electorado arredor da lingua galega, mesmo as medidas de estímulo positivo feitas arredor do galego para a normalización da lingua son estigmatizadas como «imposición del gallego» por un discurso cultural neoliberal que reclama a disolución das identidades minoritarias nas lóxicas políticas do populismo e nas lóxicas económicas do mercado.

II. Evolución das ferramentas de intervención sobre a lingua no ámbito universitario

O campo da política lingüística pode describirse como un triángulo delimitado por tres vértices: o campo normativo (a estrutura e contido das determinacións substantivas sobre as linguas), o campo estrutural-administrativo (medios persoais e materiais dirixidos a cumprir as determinacións substantivas) e o gasto público envolvido (recursos económicos dirixidos ao cumprimento das determinacións substantivas).

Segundo este esquema, a política lingüística universitaria en Galicia podería resumirse nas seguintes teses:

- A política normativa propia das universidades, a pesar de estar amparada na autonomía constitucionalmente protexida (art. 27.10 da CE), aparece condicionada por un denso espazo legal central e autonómico que configura os seus límites e posibilidades. Nese espazo articúlanse polo menos tres grandes títulos competenciais: o lingüístico, o universitario e o relativo á función pública (*Cfr.* Vernet 1999: 320).
- As políticas estruturais e de gasto público dependen en boa medida dun financiamento autonómico tradicionalmente escaso, canalizado a través de convenios anuais de colaboración que subvencionan actividades concretas en función das dispoñibilidades orzamentarias de cada exercicio. Os escasos recursos orzamentarios, unidos a un contexto socialmente desfavorábel, fan que as políticas de fomento do dereito a usar o galego na docencia e na investigación teñan un rendemento decrecente.

A seguir, concretaremos as anteriores teses na experiencia da Universidade da Coruña.

II.1. O campo normativo

Como obxecto de regulación xurídica, a lingua é un fenómeno altamente complexo pola concorrencia de *tres dimensións ontolóxicas*:

- Nun *plano subxectivo-individual*, a lingua é vehículo individual de expresión, de tal modo que o seu uso se vincula a un dereito fundamental clásico, o de liberdade de expresión, conectado co dereito fundamental á igualdade, na súa faceta de non discriminación por razón de lingua.
- Nun *plano obxectivo-institucional*, a lingua é obxecto de recoñecementos variados por parte dos poderes públicos, que van desde a tolerancia até a oficialidade, cuxa definición xurídica nos fornece o Tribunal Constitucional: «Es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos» (STC 82/1986).
- En terceiro lugar, nun *plano histórico-social*, a lingua é un ben cultural transindividual; un patrimonio cultural (inmaterial) cuxa conservación e recuperación a Constitución considera de interese público (art. 3.3 en conexión co artigo 46).

Se ben a comprensión destes tres planos pode adoptar moi diversas formas en función dos factores políticos e históricos presentes en cada sociedade, hai trinta e cinco anos que a Constitución española de 1978 –ou a elite dirixente posfranquista que estaba detrás dela– fixou os marcos do debate xurídico ao establecer no seu artigo 3 unha determinada prelación das perspectivas ontolóxicas anteriormente mencionadas:

- No plano subxectivo-individual recoñécese o uso das linguas cooficiais como dereito individual, mais no ámbito obxectivo-institucional, após remitir a normas posteriores (os estatutos de autonomía) a determinación e efectos do recoñecemento das linguas cooficiais, outorgouse unha plusvalía asimétrica ao castelán, ao se recoñecer como lingua española oficial do Estado e *única lingua oficial que deben coñecer todos os cidadáns*. Complementariamente a isto, o Estado reservouse o título competencial exclusivo sobre «Regulación das condicións de obtención, expedición e homologación de títulos académicos e profesionais e normas básicas para o desenvolvemento do artigo 27 da Constitución, co fin de garantir o cumprimento das obrigas dos poderes públicos nesta materia». (art. 149.1.30º da CE).

No entanto, o terceiro alicerce constitucional da comprensión das linguas –as linguas como bens culturais– ficou esvaecido como unha norma programática escasamente vinculante (*cf.*: Amoedo Souto 2010).

En definitiva, a pesar de tolerar o recoñecemento das culturas minoritarias, a Constitución de 1978 deixou os procesos de recuperación ou normalización das linguas minorizadas sen apoios xurídicos expresos, remitindo a leis posteriores a concreción do seu alcance, en especial no ámbito educativo. O Estado central pasaba a asumir unha sorte de neutralidade liberal: garantindo apenas formalmente a liberdade de opción lingüística da persoa falante, permitíase continuar a substancia dos procesos de homoxeneización cultural –o *nation building* español– herdados do pasado (*cf.*: Amoedo Souto 2014).

O Estatuto de autonomía de Galicia de 1981 –norma cualificada non só pola súa forma de lei orgánica, como tamén por formar parte *ratione materiae* do denominado bloque da constitucionalidade– foi alén o previsto na Constitución, ao incorporar no seu artigo 5 un complexo cadro normativo de referencia para a lingua galega que continúa aínda en vigor:

- *Cooficialidade do galego e do castelán.*
- Recoñecemento do *dereito de uso e coñecemento de ambas as linguas por parte de todos.*
- Recoñecemento da condición do galego como *lingua propia do país*, aspecto vinculado ao terceiro alicerce constitucional sinalado, e que lle acrecenta un complemento xurídico á súa utilización e protección, como acabará recoñecendo o Tribunal Constitucional (STC 337/1994).
- *Prohibición de discriminación por razón da lingua*, con atribución dunha posición de garante aos poderes públicos verbo desa igualdade no uso de ambas as linguas cooficiais, mais recoñecendo ao propio tempo –e isto é esencial– a *obriga de os poderes públicos «potenciaren» a utilización do galego en todas as ordes da vida pública, cultural e informativa, debendo dispor os medios axeitados para facilitar o seu coñecemento.* Esta obriga de actuación, como dicimos, esencial para a fundamentación xurídica da normalización lingüística, debe interpretarse como concreción estatutaria da cláusula do Estado social recoñecida no artigo 9.2 da CE, mediante a cal se habilita a acción positiva dos poderes públicos –mesmo, no seu caso, mediante a discriminación positiva– para conseguir a igualdade material real e efectiva non só das persoas, mais

dos grupos en que se integran, para alén da igualdade formal que presupón a cooficialidade³.

Asentando neste fundamental artigo, xa na primeira lexislatura estatutaria se aprobou a que aínda hoxe, trinta e un anos despois, continúa a ser a lei en vigor neste ámbito: a Lei 3/1983, do 15 de xuño, de normalización lingüística. Dela interesa agora subliñar algúns aspectos para os nosos efectos.

O primeiro é que a súa lúcida aposta por recoñecer unha obriga específica de coñecemento do galego (art. 1.2) foi anulada pola sentenza do Tribunal Constitucional n.º 84/1986 cuns argumentos máis que discutíbeis, que establecían unha sorte de «reserva de constitución» para a imposición de deberes persoais á cidadanía – neste caso, de coñecemento das linguas cooficiais –, e negaban a existencia dun trato discriminatorio cara a esas linguas oficiais polo feito de se establecer na propia Constitución un deber cualificado de coñecemento a favor do castelán⁴. Esta argumentación foi clave para constrinxir as políticas de normalización lingüística, por dicilo nas palabras de José Antonio Estévez Araújo (2013: 13), dentro da *gramática dos dereitos individuais*, desactivando en boa medida a *gramática dos deberes individuais e institucionais* neste ámbito.

O segundo aspecto é que a Lei dedicaba o seu título III a recoller as regras aplicábeis ao conxunto do ensino, mais só contén dous artigos (o 15 e o 17) para fixar as determinacións específicas no ámbito universitario⁵. Nese artigo 15, o lexislador recoñecía a

³ Sobre a igualdade material como fundamento constitucional da normalización lingüística, remitímonos ao estudo de Villares Naveira (2011: 14 ss.).

⁴ A STC 84/1986, do 26 de xuño, anulou do artigo 1.2 («Todos os galegos teñen o deber de o coñecer e o dereito de o usar») o inciso «o deber de o coñecer». Ese mesmo día o Tribunal publicou as sentenzas 82 e 83/1986, relativas respectivamente á lei de normalización do éuscaro do ano 1982 e á lei de normalización lingüística de Cataluña de 1983.

⁵ No artigo 15 establécese que:

- «1. Os profesores e os alumnos no nivel universitario teñen o dereito a empregar, oralmente e por escrito, a lingua oficial da súa preferencia.
2. O Goberno galego e as autoridades universitarias arbitrarán as medidas oportunas para faceren normal o uso do galego no ensino universitario.
3. As autoridades educativas adoptarán as medidas oportunas a fin de que a lingua non constitúa obstáculo para facer efectivo o dereito que teñen os alumnos e alumnas a recibir coñecementos».

Igualmente, no artigo 17 dise que:

- «1. Nas Escolas Universitarias e demais centros de Formación do Profesorado será obrigatorio o estudo da lingua galega. Os alumnos e alumnas destes centros deberán adquirir a capacitación necesaria para facer efectivos os dereitos que se amparan na presente Lei.
2. As autoridades educativas promoverán o coñecemento do galego por parte dos profesores dos niveis non incluídos na alínea anterior, co fin de garantir a progresiva normalización do uso da lingua galega no ensino».

profesorado e alumnado universitarios (non ao persoal de administración e servizos) «o dereito a empregar, oralmente e por escrito, a lingua oficial da súa preferencia» (o que imos denominar *sistema de opcionalidade lingüística académica absoluta*)⁶, e atribúa simultaneamente ao Goberno galego e ás autoridades universitarias a obriga de arbitraren as medidas oportunas para faceren normal o uso do galego no ámbito universitario.

O artigo 15.3 da Lei 3/1983 recoñecía, por último, unha premisa necesaria para que funcione este sistema de opcionalidade lingüística académica absoluta, onde tanto o profesorado como o alumnado poden escoller ao seu libre albedrío a lingua da súa preferencia, sen vinculación mutua ningunha: que as autoridades educativas (non universitarias) adopten as medidas oportunas co fin de que a lingua non constituía atranco para facer efectivo o dereito que teñen os alumnos e alumnas a recibiren coñecementos. Dito doutro xeito, o artigo 15.3 obriga a que as autoridades educativas garantan, por un lado, que o profesorado é igualmente competente en cada lingua cooficial; e, polo outro, correlativamente, obriga a que os/as estudantes que cheguen á universidade, após cursaren os seus estudos obrigatorios, sexan bilingües, isto é, competentes en ambas as linguas cooficiais. Só mediante a garantía desta dupla competencia pode funcionar un sistema en que o profesorado universitario pode escoller falar nas aulas e escribir os seus materiais docentes en galego (ou en castelán), mesmo con maioría de alumnado castelanfalante (ou galegofalante) que opte por usar o castelán (ou o galego) na súa relación co profesorado.

Por último, convén subliñar que estas determinacións legais específicas para o uso do galego que recoñece a Lei 3/1983 no ámbito universitario non poden entenderse isoladamente, polo menos nun duplo sentido.

- Deben interpretarse sistematicamente en confronto co previsto nas alíneas segunda e terceira do artigo 13 da propia Lei 3/1983, que constitúen disposicións comúns a todo o sistema educativo, público ou privado. Así, en primeiro lugar, «as autoridades educativas da Comunidade Autónoma arbitrarán as medidas encamiñadas a promover o uso progresivo do galego no ensino». Obriga de promoción do uso progresivo que, ao noso xuízo, acrecenta un plus á obriga especificamente universitaria de facer normal o uso do galego. En segundo lugar, «os alumnos no poderán ser separados en centros diferentes por razón da lingua. Tamén se evitará, de non ser que con carácter excepcional as ne-

⁶ A nosa lei reproducía así, case literalmente, o artigo 15 da Lei catalá 7/1983, do 18 de abril, de normalización lingüística.

cesidades pedagóxicas así o aconsellaren, a separación en aulas diferentes». O que habilita legalmente a constitución de grupos docentes en galego tamén no ámbito universitario, sempre que se motive en razóns pedagóxicas, aquí amparadas na autonomía universitaria, e con carácter voluntario tanto para o profesorado como para o alumnado.

- As determinacións da Lei 3/1983 deben interpretarse tamén sistematicamente en relación co conxunto de normas legais que, no exercicio doutros títulos competenciais, proxectan determinacións sobre a prestación do servizo público universitario.

Neste último sentido, é imprescindíbel describir a peculiar anatomía do bloque normativo do ensino universitario neste punto, así como a súa evolución nos últimos vinte e cinco anos.

A normativa estatal universitaria (tanto a Lei de reforma universitaria de 1983 como a Lei de organización universitaria de 2001) non entrou a regular directamente o problema lingüístico, nin estableceu opcións por modelos lingüísticos determinados, a diferenza das leis reguladoras doutros niveis educativos.

Quizais por recoñecer as competencias que neste punto lles asistían ás comunidades autónomas con lingua propia⁷, quizais por deixar tal regulación ao exercicio da autonomía universitaria mediante a potestade normativa propia (estatutos universitarios)⁸,

⁷ Cfr: art. 11 da Lei vasca 3/2004, do 25 de febreiro, do sistema universitario vasco e arts. 164-173 dos Estatutos da UPV/EHU, aprobados polo Decreto 322/2003, do 23 de decembro (BOPV n.º 6, do 12 de xaneiro do 2004). Para Cataluña, *vid.* art. 6 da Lei 1/2003, do 19 de febreiro, de universidades de Catalunya e 22 da Lei 1/1998, do 7 de xaneiro, de política lingüística. Para Valencia, *vid.* o artigo 4 da Lei 4/2007, do 9 de febreiro, de coordinación do sistema universitario valenciano. Para Navarra, *vid.* artigos 19 e seguintes da Lei foral 18/1986, do 15 de decembro, do vascuence. Finalmente, para as Illas Baleares, *vid.* artigo 25 da Lei 3/1986, do 29 de abril, de normalización lingüística das Illas Baleares.

⁸ Por esta mesma política de «abstención», cando o Reino de España ratificou a Carta Europea das Linguas Rexionais ou Minoritarias no ano 2001 (BOE n.º 222, do 15 de setembro do 2001), optou por escoller o menor nivel de compromiso (o terceiro) dos tres que ofrecía a Carta no ámbito do ensino superior (art. 8.1.e). Eses niveis de compromiso eran: (1) un ensino universitario e outras formas de ensino superior nas linguas rexionais ou minoritarias; (2) prever o estudo desas linguas como materias do ensino universitario e superior; (3) se, por mor do papel do Estado con respecto aos centros de ensino superior, as alíneas 1) e 2) non puidesen aplicarse, fomentar e/ou autorizar o establecemento dun ensino universitario ou outras formas de ensino superior nas linguas rexionais ou minoritarias, ou de medios que permitan estudar esas linguas na universidade ou noutros centros de ensino superior. Sobre o artigo 8 da Carta, remitímonos a Nogueira López (2012).

o certo é que as normas estatais sobre universidades asumiron durante os vinte e cinco primeiros anos de andamento constitucional unha sorte de *neutralidade lingüística*.

Após a Lei 11/1983, do 25 de agosto, de reforma universitaria, houbo que agardar á Lei 11/1989, de ordenación do sistema universitario de Galicia, para que se promulgase a primeira regulación legal do noso sistema universitario propio.

Nel, a «promoción do galego, lingua propia de Galicia, como idioma vehicular no ensino superior, a investigación científica e a creatividade cultural e artística» configúrase como un obxectivo ou finalidade a que o sistema debe atender especialmente (art. 2), precepto de rango legal posterior á Lei 3/1983 que obriga a que esta se interprete á súa luz. Deixouse, no entanto, nas mans das universidades que naquela altura se creaban o desafío de desenvolveren, nun ou noutro sentido, estes preceptos e a súa interpretación.

Tres anos despois, os primeiros Estatutos da Universidade da Coruña (setembro de 1992) asumían ese reto ao lle dedicaren o seu artigo 8 ao galego, recoñecendo ambas as linguas, o galego e castelán, como cooficiais, sen que poida facerse discriminación por razón de uso de calquera delas. Alén diso, recoñece a lingua galega como lingua propia, «que será o seu vehículo normal de expresión», preferencia decisiva para a armazón xurídica das políticas de normalización do galego tanto do ámbito administrativo como académico. Por último, sinala que «contribuír á normalización da lingua propia de Galicia é un obxectivo fundamental da Universidade da Coruña. Para iso, será labor da Universidade o estudo da realidade lingüística no seu seo e a elaboración de programas de normalización dirixidos a potenciar o seu pleno uso en tódolos ámbitos da actividade universitaria». Este precepto aprobouse sen grandes discusións no seo do Claustro constituínte, o cal revela un consenso alto neste nivel normativo.

Dese consenso é expresivo o feito de que, doce anos máis tarde, ao se modificaren os Estatutos da UDC, a redacción do que pasou a ser o artigo 5, mesmo con alteracións, mantén as determinacións xurídicas esenciais dos Estatutos de 1992. Aínda hoxe, os vixentes estatutos da UDC manteñen a redacción dada ao artigo 5 en maio do 2004:

1. Na Universidade da Coruña serán linguas oficiais as recoñecidas no Estatuto de autonomía de Galicia, sen que se poida facer discriminación por razóns de uso de calquera delas.

2. A lingua propia da Universidade da Coruña é o galego, que será o seu vehículo normal de expresión. Para a súa normalización fomentará o seu uso en todas as súas actividades⁹.

Pouco despois da modificación dos Estatutos do 2004, na súa sesión do 22 de xullo dese mesmo ano o Consello de Goberno aprobou (por 29 votos a favor, 1 en contra e 3 abstencións) o Regulamento de usos da lingua galega.

Neste regulamento, aínda vigorante, contéñense determinacións detalladas sobre o uso do galego na actividade administrativa interna da xestión universitaria (documentación administrativa), ben como no uso oral, publicacións, sinalética, publicidade externa etc. En coherencia coa opcionalidade lingüística limitada existente no ámbito do PAS, onde prevalecen os deberes que lles corresponden como persoal ao servizo dunha Administración pública, inclúense regras específicas para a comprobación do dominio do galego na provisión dos postos de traballo do PAS, ben mediante o certificado Celga ou mediante exercicios específicos¹⁰. Atribúese ademais a responsabilidade de cumprir o artigo 5 dos Estatutos ao Servizo de Normalización Lingüística. No entanto, deixáronse sen adoptar medidas específicas verbo do uso do galego por parte do PDI, tanto na docencia como na investigación¹¹.

⁹ Na modificación realizada nos Estatutos durante o ano 2007 para incorporar as modificacións producidas na LOU pola LOMLOU, non se tocou este artigo 5, a pesar de que o artigo 6.2 introducira novidades sobre o tratamento das linguas cooficiais.

¹⁰ No punto 7 do Regulamento establécese que:

«1. Os órganos de goberno da universidade tomarán as medidas necesarias para que en cada unidade administrativa ou de servizos, o persoal que estiver relacionado co público, tanto oralmente como por escrito, teña os coñecementos de galego necesarios para garantir o dereito dos membros da comunidade universitaria a escolleren a lingua de relación coa administración.

2. Os órganos de goberno da Universidade da Coruña establecerán o nivel de coñecemento da lingua galega axeitado e exixible para cada posto de traballo na universidade.

3. En todas as bases que regulen as convocatorias para a provisión de postos de traballo da universidade, de réxime administrativo ou laboral, e os concursos de méritos destinados á promoción interna, establecerase a acreditación dun determinado nivel de lingua galega, de acordo co apartado anterior».

Así, hoxe recóllese nas bases de convocatoria para a cobertura de postos do PAS que, como requisito, os solicitantes han de «c) Estar en posesión do Celga 4 ou equivalente debidamente homologado polo órgano competente en materia de política lingüística da Xunta de Galicia, de acordo coa disposición adicional segunda da Orde do 16 de xullo de 2007, pola que se regulan os certificados oficiais acreditativos dos niveis de coñecemento da lingua galega. No caso de non posuílo, con carácter previo á realización dos exercicios da fase de oposición, deberán acreditar o coñecemento da lingua galega mediante a realización dunha proba en que se comprobará que posúen un nivel adecuado de comprensión e expresión oral e escrita da lingua galega. Cualificarase de apto/a ou non apto/a». *Vid.* Resolución do 23 de abril de 2013 pola que se convocan probas selectivas para o ingreso na escala de técnicos de xestión da Universidade da Coruña polo sistema de promoción interna, DOG do 7 de maio do 2013.

¹¹ Na versión orixinaria do Regulamento, sometida a intenso debate no Consello de Goberno do 23 de xuño, a rúbrica do punto 7 era «Persoal», e non só «Persoal de administración e servizos». Precisamente o debate xirou arredor da «imposición» do galego ao profesorado, polo que, para evitar a controversia, as medidas do punto 7 pasaron a aplicarse só ao PAS na versión finalmente aprobada.

Nesta mesma altura, o *Plan xeral de normalización da lingua galega*, aprobado polo Parlamento de Galicia en setembro do 2004, ocupouse de diagnosticar os puntos fortes e fracos da normalización lingüística no ámbito universitario (PXNLG: 85-86):

Puntos fortes	Puntos fracos
Lexislación favorable para a lingua galega nas tres universidades (nos estatutos respectivos).	A normalización lingüística nunca foi considerado un obxectivo prioritario ou estratéxico das universidades.
A situación das universidades galegas é potencialmente favorable para a lingua e a súa normalización, dado que a maioría do profesorado e alumnado é orixinario de Galicia. O alumnado chega á universidade cun coñecemento do galego cada vez máis alto.	O ensino superior foi desde sempre un espazo moi castelanizado e moi refractario á presenza normal da lingua galega
O galego é a lingua institucional das universidades galegas. A administración universitaria realízase en galego, así como a gran maioría dos servizos.	A presenza do galego na docencia universitaria segue sendo moi inferior á docencia en castelán. A investigación realízase principalmente en castelán ou en inglés. Existen áreas de coñecemento cunha moi escasa implantación do galego (áreas tecnolóxicas ou científicas, por exemplo).
Na USC aprobouse e púxose en marcha un plan de normalización lingüística no ano 2002. Na Uvigo está en marcha a elaboración dun plan de política lingüística.	UDV e UDC non aprobaron aínda plans de normalización lingüística
Existe infraestrutura para a xestión normalizadora (servizos de normalización lingüística). O servizo lingüístico da USC constitúe un referente de organización e de xestión normalizadora a nivel galego.	Precariedade dos servizos lingüísticos da UDV e da UDC, sobre todo a nivel de recursos humanos.
Hai recursos económicos para a extensión da lingua galega nas universidades, tanto propios de cada universidade, como procedentes dos convenios coa Consellería de Educación e Ordenación Universitaria	Faltan recursos humanos propios para levar a cabo os diferentes programas de asesoramento, formación e dinamización. Non hai coordinación entre a política lingüística das tres universidades. A formación universitaria dos futuros docentes nos distintos niveis de ensino non os capacita suficientemente para desenvolveren o seu labor en galego e para seren axentes normalizadores.

Ante esta diagnose, sinalouse como obxectivo específico do Plan «Promover un maior nivel de galeguización das universidades galegas, tanto na docencia e investigación coma no que se refire ás relacións extraacadémicas» (PXNLG: 107), para o que propuxo as seguintes medidas:

- 2.1.41. Crear unha comisión estable, coa participación da Xunta de Galicia e das universidades galegas, que se encargue de propoñer e coordinar a política lingüística universitaria en Galicia.
- 2.1.42. Incrementar a edición e difusión de bibliografía en galego nas diferentes áreas de coñecemento, especialmente no caso das materias dos primeiros cursos universitarios.
- 2.1.43. Promover a edición de vocabularios, glosarios e dicionarios nas áreas de coñecemento nas que persisten carencias significativas.
- 2.1.44. Promover a edición de libros científicos en galego, tanto edicións orixinais coma traducións doutros idiomas.
- 2.1.45. Insistir, desde os servizos lingüísticos das universidades, na oferta de cursos de formación en lingua galega, con especial atención ás necesidades lingüísticas das distintas áreas de coñecemento e ás necesidades do alumnado e profesorado foráneo.
- 2.1.46. Establecer, de acordo coas universidades, o voluntariado lingüístico universitario.

Na secuencia deste plan xeral, o Consello de Goberno da UDC aprobou na súa sesión do 14 de decembro do 2006, e sen ningún voto en contra¹², o seu propio plan de normalización lingüística.

Os seus obxectivos fundamentais son, entre outros, aumentar a sensibilidade da comunidade universitaria sobre o uso do galego, garantir a posibilidade de os membros da comunidade universitaria se expresaren en galego, oralmente e por escrito, velar polo cumprimento das leis e das normativas de que nos dotamos no referente á normalización e propiciar que o galego sexa a lingua habitual de comunicación, de expresión e de traballo, mediante a aprobación de medidas concretas: impulso do desenvolvemento da investigación en lingua galega, o fomento entre o alumnado do valor da diversidade lingüística, do multilingüismo e do aprecio pola lingua galega, a potenciación das novas tecnoloxías como vehículo normalizador e de formación, e a elaboración e difusión de materiais e recursos para o ensino en lingua galega. O 15 de maio de 2007, por

¹² Para a elaboración do PNL baixo un espírito de consenso foi decisiva a constitución de comisións de normalización nas escolas e facultades, coa intención de recollen directamente as propostas dos centros, de iniciaren unha colaboración e propiciaren a fluidez da comunicación entre a comunidade universitaria e o Servizo de Normalización Lingüística.

acordo do Consello de Goberno constituíuse a Comisión de Seguimento do Plano de Normalización Lingüística, para continuar a traballar na consecución do obxectivos propostos no plan.

Entre tanto, na primeira lexislatura do goberno Zapatero, as Cortes Xerais aprobaron unha importante reforma da LOU, mediante a LOMLOU ou re-LOU (Lei orgánica 4/2007, do 12 de abril). A LOMLOU abandonou a neutralidade lingüística, ao dar unha nova redacción ao actual artigo 6.2 da LOU: «Os poderes públicos e as universidades, a través dos seus estatutos, establecerán mecanismos para que nos procesos de acollida dos diferentes membros da comunidade universitaria se favoreza o coñecemento suficiente das linguas cooficiais».

Esta determinación lingüística, certamente exixente no rango normativo requirido para o seu desenvolvemento –pois reserva aos Estatutos a previsión de tales mecanismos– aplícase tanto a estudantes, como a PAS e profesorado, sendo ademais nestes dous últimos casos concordante coa explícita atribución de autonomía universitaria para «[a] selección, formación e promoción do persoal docente e investigador e de administración e servizos, así como a determinación das condicións en que han de desenvolver as súas actividades» (art. 2. *e*) da LOU). O que habilita as universidades para exercer a súa autonomía tamén a respecto da regulación das condicións lingüísticas en que se deban desenvolver as actividades do persoal ao seu servizo.

Neste mesmo sentido, mais no ámbito das normas básicas da función pública, tanto a Lei 30/1984 –nótese, posterior á lei galega 3/1983, de normalización lingüística– como o vixente Estatuto básico do empregado público de 2007 establecen como norma básica que «as administracións públicas, no ámbito das súas competencias, deberán prever a selección de empregados públicos debidamente capacitados para cubrir os postos de traballo nas comunidades autónomas que gocen de dúas linguas oficiais» (art. 56.2 do EBEP). Este mandato, que abrangue tamén as universidades públicas, remite á normativa das comunidades autónomas (e tamén ás propias normas estatutarias das universidades) a posibilidade de considerar a acreditación do coñecemento das linguas cooficiais ben como mérito, ben como requisito de acceso ao emprego público universitario¹³.

¹³ «Tanto o Parlamento de Galicia en exercicio das competencias autonómicas en materia de lingua, como as propias universidades en uso da súa autonomía universitaria e da posibilidade de establecer os requisitos cos que selecciona ao seu persoal, poderían introducir esixencias de capacitación lingüística que, progresivamente, permitan aos usuarios do servizo público universitario facer valer os seus dereitos lingüísticos» (Ferreira Fernández / Nogueira López / Tato Plaza / Villares Naveira 2005: 120).

Cabe lembrar neste sentido que no artigo 35 do Decreto lexislativo 1/2008, polo que se aprobou o texto refundido da Lei da función pública de Galicia, obrigábase a facer polo menos en galego unha proba das oposicións de acceso á función pública galega¹⁴, obriga que foi rapidamente desactivada ao chegar o Partido Popular ao goberno autonómico (Lei 2/2009, do 23 de xuño). Mantense, con todo, a posibilidade de utilizar a autonomía universitaria como título competencial apto para introducir específicas obrigas de coñecemento do galego nos procesos de provisión do persoal do PAS e do profesorado, precisamente como mecanismo de garantía do exercicio dos dereitos das persoas galegofalantes a seren atendidas no idioma da súa preferencia.

No ámbito estatal, convén lembrar que, se ben a STC 31/2010, do 28 de xuño, anulou o recoñecemento da condición do catalán como lingua «preferente» das administracións públicas catalás (artigo 6.1 da Lei orgánica 6/2006)¹⁵, o Tribunal Constitucional interpretou conforme á constitución o deber de coñecemento do catalán que prevé o art. 6.2 do Estatuto de autonomía de Cataluña pola súa remisión ao ámbito educativo¹⁶, abrindo así novas perspectivas á actuación normalizadora neste ámbito.

¹⁴ «...nas probas selectivas que se realicen para o acceso ás prazas da Administración da Comunidade Autónoma de Galicia, e nas entidades locais de Galicia, terase que demostrar o coñecemento da lingua galega. Para estes efectos, as bases das convocatorias establecerán que unha ou máis das probas do proceso selectivo se deberán realizar exclusivamente en lingua galega, e iso sen prexuízo doutras probas adicionais, que se puidesen prever, para aqueles postos de traballo que requiran un especial coñecemento da lingua galega» (*Vid.* Nogueira López 2011).

¹⁵ «El art. 6.1 EAC, además de «la lengua de uso normal», declara que el catalán como lengua propia de Cataluña es también la lengua de uso «preferente» de las Administraciones Públicas y de los medios de comunicación públicos de Cataluña. A diferencia de la noción de «normalidad», el concepto de «preferencia», por su propio tenor, trasciende la mera descripción de una realidad lingüística e implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado. La definición del catalán como lengua propia de Cataluña no puede justificar la imposición estatutaria del uso preferente de aquella lengua, en detrimento del castellano, también lengua oficial en la Comunidad Autónoma, por las Administraciones Públicas y los medios de comunicación públicos de Cataluña, sin perjuicio, claro está, de la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de la otra, subsanando así la posición secundaria o de postergación que alguna de ellas pudiera tener. No admitiendo, por tanto, el inciso «y preferente» del art. 6.1 EAC una interpretación conforme con la Constitución, ha de ser declarado inconstitucional y nulo». *Cf.*: STC 31/2010, fdo. xdc. 14.

¹⁶ O artigo 6.2 di: «Todas las personas tienen derecho a utilizar las dos lenguas oficiales y los ciudadanos de Cataluña el derecho y el deber de conocerlas. Los poderes públicos de Cataluña deben establecer las medidas necesarias para facilitar el ejercicio de estos derechos y el cumplimiento de este deber». Para o Tribunal Constitucional, a interpretación conforme á Constitución é: «El art. 6.2 EAC sería inconstitucional y nulo en su pretensión de imponer un deber de conocimiento del catalán equivalente en su sentido al que se

Ese era o contexto normativo en vigor cando se promulga a actual Lei 6/2013, do 13 de xuño, do sistema universitario de Galicia, cuxo artigo 2 *f*), reconece como fins do SUG «A promoción do galego, lingua oficial e propia de Galicia, e a súa coexistencia co castelán, tamén lingua oficial, e, se for o caso, con outras linguas de interese para a docencia e a investigación».

Nótese, pois, que segundo a vixente Lei 6/2013 a obriga de promoción lingüística, por así dicilo, do SUG só ten como obxecto o galego, sen prexuízo da súa «coexistencia» co castelán e outras linguas que poidan ser de utilidade docente ou investigadora. Neste punto cómpre lembrar que, con posterioridade á Lei 6/2013, a denominada «lei Paz Andrade» (Lei 1/2014, do 24 de marzo, para o aproveitamento da lingua portuguesa e vínculos coa lusofonía, DOG n.º 68 do 8 de abril) estableceu no seu artigo 1: «Os poderes públicos galegos promoverán o coñecemento da lingua portuguesa e das culturas lusófonas para afondar nos vencellos históricos que unen Galicia cos países e comunidades de lingua portuguesa e polo carácter estratéxico que para Galicia teñen as relacións económicas e sociais no marco da Eurorrexión Galicia-Norte de Portugal». Obriga que tamén recae sobre as universidades¹⁷.

desprende del deber constitucional de conocimiento del castellano. Ello no obstante, el precepto admite con naturalidad una interpretación distinta y conforme con la Constitución, toda vez que, dirigiendo el precepto un mandato a los poderes públicos de Cataluña para que adopten «las medidas necesarias para facilitar ... el cumplimiento de este deber», es evidente que sólo puede tratarse de un deber «individualizado y exigible» de conocimiento del catalán, es decir, de un deber de naturaleza distinta al que tiene por objeto al castellano de acuerdo con el art. 3.1 CE (STC 82/1986, FJ 2). No hay aquí, por tanto, contrapunto alguno a la facultad del poder público de la Generalitat de utilizar exclusivamente la lengua catalana en sus relaciones con los ciudadanos, que sería improcedente, sino que se trata, aquí sí, no de un deber generalizado para todos los ciudadanos de Cataluña, sino de la imposición de un deber individual y de obligado cumplimiento que tiene su lugar específico y propio en el ámbito de la educación, según resulta del art. 35.2 EAC, y en el de las relaciones de sujeción especial que vinculan a la Administración catalana con sus funcionarios, obligados a dar satisfacción al derecho de opción lingüística reconocido en el art. 33.1 EAC. Si el concreto régimen jurídico de ese deber individualizado y exigible es o no conforme con la Constitución habrá de verse en el momento de examinar la constitucionalidad de dichos preceptos, también objeto del presente recurso. Importa aquí únicamente, sin embargo, que, concebido como un deber de naturaleza distinta al que sólo cabe predicar del castellano, esto es, como un deber que no es jurídicamente exigible con carácter generalizado, el deber de conocimiento del catalán tiene un objeto propio que lo justifica como mandato y que permite interpretarlo conforme a la Constitución».

¹⁷ O artigo 2 desta lei fai recaer sobre o goberno galego a obriga de incorporar «progresivamente a aprendizaxe da lingua portuguesa no ámbito das competencias en linguas estranxeiras nos centros de ensino da Comunidade Autónoma de Galicia».

Igualmente, o artigo 89 da Lei 6/2013 dedícase especificamente á «lingua» nos seguintes termos:

1. O galego e o castelán son as linguas oficiais das universidades de Galicia. O uso das linguas oficiais nas actividades universitarias rexeráse pola Lei 3/1983, do 15 de xuño, de normalización lingüística, e polo que dispoñan as normas propias das universidades
2. O galego, como lingua propia de Galicia, é a lingua de uso normal nas actividades das universidades.
3. A Xunta de Galicia e as universidades, no ámbito das súas competencias, estimularán o coñecemento e o uso do galego en todos os aspectos da actividade universitaria e fomentarán a súa aprendizaxe entre todos os membros da comunidade universitaria.
4. O uso do galego na actividade docente e investigadora poderá terse en conta para os efectos de recoñecemento de méritos individualizados do labor docente e investigador.

Voltando agora á nosa universidade, no seu plan estratéxico 2014-2020, e dentro das liñas de actuación no obxectivo estratéxico 1 (impulso do cambio social), incorpórase a de «contribuír á normalización da lingua galega»:

A responsabilidade da UDC co cultivo, protección e transmisión dos valores culturais de Galicia implica o deber de avanzar na aplicación das medidas normalizadoras recollidas no plan de normalización lingüística da UDC. En particular, a UDC promove o incremento do uso de galego na docencia, a consolidación do galego como lingua da divulgación da actividade científica na sociedade e a mellora do prestixio do galego na vida interna da comunidade universitaria. A UDC fomenta a vinculación da lingua galega aos valores de modernidade e excelencia, como marca de identificación e de proxección exterior da institución.

Como indicadores da normalización, sinálase o obxectivo de aumentar o número de materias impartidas en galego no período 2014-2020.

Para concluírmos esta sección, apuntamos catro conclusións relevantes:

- O cadro normativo regulador da normalización lingüística do galego no ámbito universitario é complexo, non só por se relacionar con títulos competenciais estatais e autonómicos, mais tamén por ter evolucionado ao longo dos últimos 25 anos, o que deixa marxe para desenvolver un amplo labor

de interpretación e adaptación sistemáticas a distintas opcións de política lingüística universitaria.

- As universidades dispoñen dunha específica habilitación para exercer a súa autonomía no ámbito da normalización da lingua. Esta non é absoluta, mais é real, e tradúcese tanto nos estatutos como nos regulamentos internos que se aprobaren no seu desenvolvemento (*cf.* Arzoz Santisteban 2009: 1160-1164).
- O feito de que a nosa lei 6/2013 teña incluído con éxito e pacificamente que «o galego, como lingua propia de Galicia, é a lingua de uso normal nas actividades das universidades» pon de manifesto que o problema de fondo da normalización lingüística –a atención institucional preferente cara ao galego– non é xurídico, mais político: depende da súa visibilidade na dialéctica política partidaria, causante dun alto custo de oportunidade política.
- Por todos os factores anteriores, no ámbito galego as tres universidades confluíron nun *sistema de opcionalidade lingüística relativa para o PAS*, e un *sistema de opcionalidade lingüística académica absoluta no ámbito docente e investigador*, onde a utilización do galego é puramente voluntaria para o profesorado e o estudantado, apenas apoiada por pequenos incentivos. Se o primeiro sistema permitiu avances normalizadores claros no uso administrativo da lingua, o segundo, no entanto, pode ser identificado como un dos grandes responsábeis da escasa normalización do galego na docencia e na investigación universitarias.

II. 2. As estruturas burocráticas

Nesta epígrafe, convén salientarmos desde o comezo a debilidade das estruturas organizativas dispoñíbeis para canalizar as misións e funcións normalizadoras atribuídas polas normas anteriores. Este trazo de debilidade proxéctase quer sobre os niveis directivos, quer sobre os niveis propiamente administrativos.

– Nivel directivo

Non existe unha vicerreitoría específica para a normalización do galego. A competencia sobre este ámbito foi máis difusa, incluíndose durante a maior parte dos anos no ámbito

da Vicerreitoría de Extensión Universitaria ou Cultura¹⁸, até que, co ánimo de lle dar un enfoque transversal á política de normalización, se situou baixo a órbita da Secretaría Xeral no ano 2006, situación en que permanece, e da que depende funcionalmente na actualidade o Servizo de Normalización Lingüística (SNL).

– Nivel administrativo

O SNL da Universidade da Coruña é, na realidade, un servizo «apócrifo»: polos seus escasos efectivos, non está integrado por unha xefatura de servizo, da que colguen seccións e negociados. O seu embrión –contratación dunha persoa técnica de normalización– conseguiuase grazas a un convenio marco de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria e a Universidade da Coruña asinado o 15 de maio de 1991, que tivo como consecuencia o financiamento da contratación desa persoa especialista ao 50% por ambas as partes, tal e como tamén aconteceu na Universidade de Vigo.

As misións deste denominado «Gabinete de Promoción e Uso da Lingua Galega» consistían en potenciar e fomentar o uso da lingua galega entre a comunidade universitaria; isto é, impulsar a dinamización lingüística, que vira arredor da concienciación da comunidade universitaria sobre a situación da lingua galega e a procura de novos espazos e ámbitos de uso para ela. Neste sentido, todas as actividades que desenvolve o SNL teñen como finalidade última contribuíren para o aumento do uso da lingua entre as persoas que fan parte da comunidade universitaria. No entanto, o nivel de competencia nunha lingua é fundamental á hora de a empregar; por tanto, alén de deseñar esas accións, o gabinete promoveu a formación a través de cursos de lingua, xornadas, encontros, reunións e outras accións de estudo sobre a problemática da normalización do galego no ámbito universitario. Outra das accións que desenvolveu consistiu na edición e publicación de materiais e a elaboración de vocabularios, ben directamente ben coordinando equipos que se encargaron dese labor. Por último, o labor que absorbeu maioritariamente o tempo do gabinete desde os primeiros meses de funcionamento a finais do ano 1991 foi o asesoramento lingüístico; estas tarefas de corrección e tradución realizábanse sobre papel, xa que os computadores aínda escaseaban naquel momento.

¹⁸ No momento da súa creación (1991), o SNL pasou a depender da Vicerreitoría de Extensión Universitaria, cuxo máximo responsábel era José Ramón Soraluze Blond. As súas dependencias estaban situadas no sexto andar da sede da Reitoría na rúa Xoana de Vega. Partillaba espazo coa Vicerreitoría de Investigación, a Secretaría Xeral, o Gabinete de Prensa e a Sección de Asuntos Xerais, de que dependían o Negociado do Terceiro Ciclo e o Rexistro Xeral. Uns meses despois, o gabinete de normalización deslocalábase a outro edificio do Cantón Grande, até a mudanza definitiva á sede da Maestranza, en setembro de 1994, onde permanece na actualidade.

A contratación da persoa encargada do citado gabinete denominado non se produciu até novembro de 1991, de modo que propiamente o SNL aínda non pasa dos 23 anos de existencia. Na RPT de 2005 incorporouse o posto de técnico superior en normalización lingüística (no que se integrou a técnica de normalización), e dúas persoas técnicas de grao medio en normalización lingüística. Este cadro de tres persoas mantense a día de hoxe¹⁹.

Por último, dada a febleza destas estruturas administrativas, desde 2004 optouse por nomear profesorado de Filoloxía Galega (Goretti Sanmartín e Xosé Ramón Freixeiro) como «directora/director» do SNL (PDI que conta cunha exención docente e un complemento económico equivalente a director/a de departamento), coa misión de enlazar operativamente o órgano directivo (Vicerreitoría ou Secretaría Xeral) e o nivel técnico, reforzando as liñas de programación e orientación do esforzo normalizador.

– Nivel territorial (centros): as comisións de normalización lingüística

Elemento esencial da política de normalización lingüística foi a descentralización da dinamización a través de comisións constituídas voluntariamente nos centros a partir do ano 2006. A creación das primeiras comisións de normalización nese ano produciuse nas facultades de Dereito, Ciencias, Informática, Ciencias da Educación, Económicas e Empresariais (hoxe Economía e Empresa), Filoloxía, Ciencias da Saúde e Escola Técnica Superior de Arquitectura.

Ao ano seguinte, constitúense comisións na Facultade de Socioloxía e na Escola Politécnica Superior, ás que posteriormente seguirían a de Socioloxía e a da Escola Universitaria Politécnica (por proximidade xeográfica nun caso e de área de coñecemento

¹⁹ Hoxe por hoxe, o noso SNL non é homologábel aos existentes nas universidades do Estado que teñen unha lingua propia diferente do castelán. A modo de exemplo, fronte ás tres persoas do noso servizo, a Universitat de Barcelona contaba con 30 no ano 2008 (Matas 2009: 115); un número de traballadores/as non inferior posúen as universidades de Valencia e de Alacante, por exemplo, a pesar de a lingua propia ter unha presenza similar ou inferior á que ten o galego nas nosas universidades. Sen persoal especializado que apoie e facilite o uso da lingua propia mediante a formación, o asesoramento e a dinamización, será moi difícil conseguir resultados positivos. Neste sentido, é oportuno lembrarmos o que nos dixó hai seis anos o daquela vicerreitor de Política Lingüística da UB: «Esta é unha actividade de 30 persoas estables, máis unhas 30 persoas colaboradoras case permanentes dentro dos Servizos Lingüísticos. Insisto, é sumamente importante que a Universidade lle dea prioridade a este servizo se é que realmente non só quere aplicar a normativa en materia de política lingüística. Se se quere tentar que o catalán, neste caso, sexa unha lingua de prestixio, cómpre facilitar as cousas, que é o que conseguimos cos Servizos Lingüísticos da Universidade de Barcelona» (Matas 2009: 117).

no outro adoitan compartir recursos e organizar actividades conxuntamente). Ao longo destes anos constituíronse novas comisións nas facultades de Fisioterapia, Ciencias do Traballo, Enfermaría e Podoloxía, Humanidades e Documentación e Ciencias do Deporte e a Educación Física. A EU de Turismo tamén conta con esta comisión e acaba de se constituír a da EU de Relacións Laborais, tamén centro adscrito. Unhas son máis activas do que outras á hora de realizaren actividades, mais non debemos obviar que dos vinte e catro centros (propios e adscritos) hai varios en que nunca se constituíu esta comisión: ETS de Enxeñaría de Camións, Canais e Portos, EU de Arquitectura Técnica, ETS de Náutica e Máquinas, EU de Deseño Industrial e a EU de Enfermaría.

Desde o ano 2007, o Servizo de Normalización Lingüística realiza anualmente unha convocatoria de axudas ás comisións dos centros para realizaren actividades destinadas a fomentar o uso do galego tanto na actividade docente como na investigadora²⁰.

²⁰ Desde ese ano até o momento estas son algunhas das accións que realizaron:

– A Comisión de Normalización da Facultade de Ciencias da Educación realizou cinco edicións das Xornadas sobre a Normalización da Lingua e a Cultura no Ámbito da Educación.

– A Comisión de Dereito, alén de realizar varias xornadas sobre o ámbito xurídico galego e unhas Xornadas sobre a Pluralidade Lingüística e a Diversidade Cultural, convocou en 2014 a V edición do Premio Lois Tobío de Investigación Xurídica en Lingua Galega.

– A Comisión de Normalización das facultades de Socioloxía e Ciencias da Comunicación vai pola IV edición do Ciclo de Cine Documental e as II Xornadas de Audiovisual Galego. Esta comisión, así mesmo, convocou a III edición do Concurso de Curtametraxes con premios á categoría de guión e de realización e varias edicións dun Premio ao Mellor Traballo de Investigación Sociolóxica e tamén ao Mellor Traballo de Fin de Grao.

– A Comisión da Facultade de Ciencias do Traballo está a rematar a edición do IV *Anuario da Facultade* e xa comezou os traballos do quinto.

– A Comisión de Economía e Empresa editou o V número da revista *Espazo FEE* e convoca anualmente uns premios de microrrelatos para os estudantes da Facultade.

– As comisións da Escola Politécnica Superior e a Escola Universitaria Politécnica convocaron tres edicións dun concurso de Traballos Académicos en Lingua Galega e un Concurso de Vídeos sobre a Enxeñaría.

– A Comisión de Filoloxía convocou en 2014 a V edición do Premio de Tradución ao Galego de Textos Científico-Técnicos.

– A Comisión da Escola Universitaria de Turismo realizou este ano as III Xornadas Viaxeiros e Viaxes e o IV Premio ao Relato Turístico por Galicia.

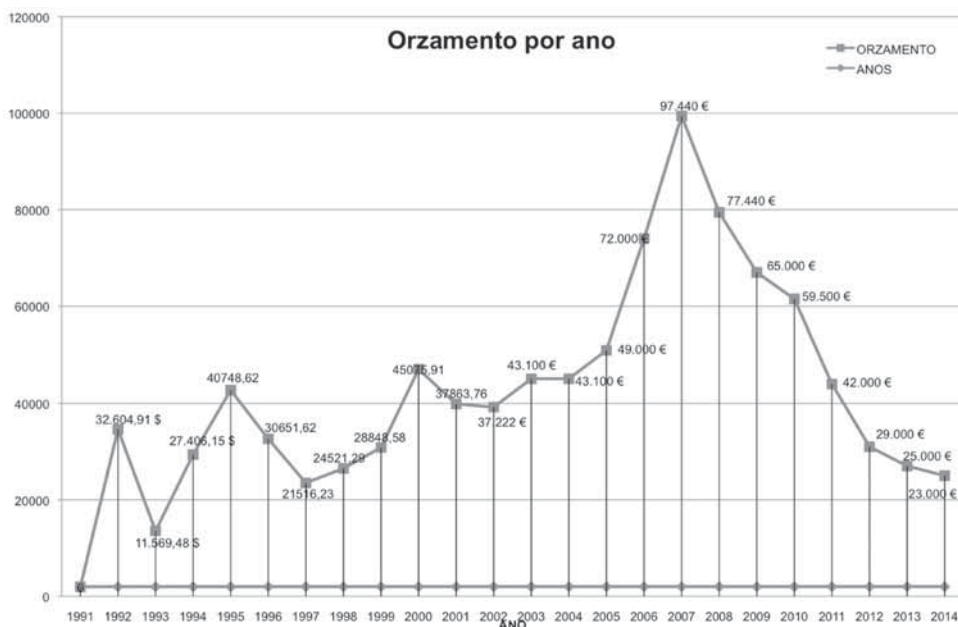
– Na ETS de Arquitectura, a comisión de normalización organizou as xornadas O Galego Fala de Arquitectura e a comisión da Facultade de Ciencias, un ciclo titulado Ciencia e Galego.

As citadas son as actividades máis salientábeis ou que manteñen certa continuidade; alén destas poderíanse citar outras puntuais como a campaña *Gústame o galego*, que parou nos anos 2012 e 2013 nas facultades de Enfermaría e Podoloxía, Filoloxía e Economía e Empresa, ben como na propia Reitoría.

III. O gasto público en normalización

O SNL comezou funcionando fundamentalmente co financiamento recollido no convenio coa Dirección Xeral de Política Lingüística de 1991 (50% da Xunta, e 50% de fondos propios para aboar a nómina da técnica de normalización), primeiro, e despois coas achegas ou subvencións anuais de actividades conveniadas coa Secretaría Xeral de Política Lingüística.

A UDC foi achegando fondos propios ao financiamento do persoal e das actividades do SNL, consolidando así un gasto estábel que, a pesar da súa escaseza, permite unha planificación sostida dos esforzos. Igualmente, durante o período de 2005 a 2010 a UDC asinou convenios coa Deputación da Coruña (por importes que oscilaron entre os 39 000 e os 30 000 €) para colaboración en tarefas de normalización lingüística. Nos últimos anos, as partidas económicas da Xunta diminuíron de forma espectacular, de modo que se a dispoñibilidade económica do SNL se aproximou aos 100 000 euros en 2007, hoxe a achega da SXPL anda polos 14 000 euros.

A UDC, polo seu lado, mantén relativamente estábeis os fondos propios destinados ás actividades do SNL, a pesar das severas restricións orzamentarias sufridas noutras partidas.

2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
35.400	41.400	50.000	50.000	60.000	60.000	30.000	27.000	

Crédito inicial actividades SNL (fondos propios en €)

IV. Evolución do uso do galego na UDC

A primeira análise sociolingüística da UDC foi realizada no curso 2003-2004 baixo a dirección do profesor Antón Álvarez Sousa e publicouse no ano 2005. Carecemos por tanto de datos para o período 1989-2004, aínda que temos como referencia os recollidos no exhaustivo *Mapa sociolingüístico de Galicia*, elaborado no ano 1992 e no ano 2004 pola Real Academia Galega.

A metodoloxía de traballo foi a realización de entrevistas nos tres colectivos da institución: estudantes, profesorado e PAS. Con relación á docencia, constatouse que só un 9% do profesorado declara impartir as súas aulas normalmente en lingua galega (só en galego 6,6% e maioritariamente nesta lingua 2.4%), fronte ao 87,4% que declara usar habitualmente o castelán (67,4% só castelán e 20% maioritariamente castelán).

Canto á investigación, só un 2,3% do profesorado declara empregar o galego nos seus traballos científicos e un 9,9% o galego e o castelán, de modo que un 12,2% do profesorado empregaría o galego na investigación, ben de modo exclusivo, ben en alternancia co castelán.

Estes datos reflicten unha baixa presenza do galego na docencia e na investigación. Reproducimos a continuación a táboa 4 das conclusións deste estudo (Álvarez Sousa 2005: 282).

Emprego maioritario do galego dos membros da UDC (2004)			
% membros da UDC que empregan o galego –falado ou escrito– maioritariamente	Colectivo		
	ALUMNADO	PAS	PDI
Falado	21,36	20,42	13,25
Escrito	9,60	31,22	7,17

Ante estes datos, o Plano de normalización lingüística (PNL) da Universidade da Coruña do 2006, marcou como un dos seus obxectivos o incremento do «uso da lingua galega como un dos idiomas instrumentais da docencia» e o aumento do «emprego da lingua

galega nas tarefas de investigación e de divulgación dos coñecementos científicos». Pretendíase, así, chegar, como mínimo, a un terzo de créditos troncais e obrigatorios «para seren impartidos en idioma galego, tanto en cada departamento como en cada titulación no seu conxunto» (PNL 46).

Mais, transcorridos uns dez anos desde a realización do estudo referido, cal é a situación actual do galego na docencia e na investigación? Chegouse a ese 33% de docencia en galego indicado no PNL?

Após o estudo de Álvarez Sousa (2005), non voltamos ter outra análise ampla e rigorosa sobre a situación lingüística da universidade, entre outras razóns pola falta de fontes de financiamento derivada da caída espectacular das partidas orzamentarias do SNL. Con todo, para nos facermos unha idea podemos achegar algúns datos recompilados ou elaborados neste servizo, ben como outros recollidos directamente das unidades administrativas correspondentes.

Canto ao uso das linguas na redacción das **guías docentes**, o SNL elaborou en decembro de 2013 un *Informe sobre a lingua de redacción das guías docentes e a lingua de impartición das aulas na Universidade da Coruña. Curso 2013-2014* que analiza 38 graos impartidos na UDC (prescinde dos tres de contido lingüístico-literario) e que fornece os seguintes datos: o 63,7% das guías docentes están español; en galego, o 25,8%; bilingües español-galego, 6,5%; e outras combinacións ou sen datos 4% (español-galego-inglés 0,3%, español-inglés 0,9%, galego-inglés 0,4%, inglés 0,3% e sen datos 2,1%).

Canto aos datos relativos á lingua en que se declara impartir a docencia nas guías docentes, este mesmo informe dá os seguintes no curso 2013-2014 para o conxunto deses 38 graos analizados: 40,8% das materias en español, 8% en galego, 24,2% en español e galego, 7,4% en galego, español e inglés, 3,4% en español e inglés, 1,2% en inglés, 0,3% en galego e inglés, 1,1% noutras combinacións, e 14% de materias en que non se declara a lingua de impartición da docencia. Tamén se dan datos por graos e se constatan grandes diferenzas entre uns e outros; por exemplo, os graos máis galeguizados serían Galego e Portugués, Educación Infantil, Educación Social, Educación Primaria, e Información e Documentación, en canto os máis castelanizados serían Enxeñaría Eléctrica, Economía, Terapia Ocupacional, Enxeñaría Electrónica Industrial, CC. Empresariais, e Enxeñaría de Obras Públicas.

Con todo, estes son datos declarados e non comprobados, de modo que se deben tomar con moitas cautelas. As guías docentes, certamente, non ofrecen datos de moita fiabi-

lidade, cando menos de momento, no relativo ao uso das linguas e tampouco temos as claves para podermos interpretar acidamente ese 24% de materias impartidas nas dúas linguas oficiais (cal é a dominante, en que contextos se usan unha e outra etc.), mais seguramente esteamos aínda bastante lonxe dese terzo de docencia en galego marcado como obxectivo²¹.

Estes datos coinciden basicamente cos facilitados neste mesmo curso pola Vicerreitoría de Calidade, Títulos e Novas Tecnoloxías, que compara o uso das linguas oficiais nas guías docentes do curso 2013-2014 e do 2014-2015. No curso pasado habería 562 guías en galego (25%) e 1345 en español (68%), ficando un 7% para bilingües galego-español e outras linguas. Neste curso 2014-2015 estarían 1078 en galego e 1551 en español, entendendo que moitas están nas dúas linguas pois a suma total é de 1862; delas estarían só en español 42%, só en galego 17% e en ambas as linguas (e noutras linguas) 41%. Estes resultados prodúcense despois de se teren dado instrucións relativas á obriga de facer as guías docentes nas dúas linguas oficiais. Neste informe tamén se dan os datos por centros.

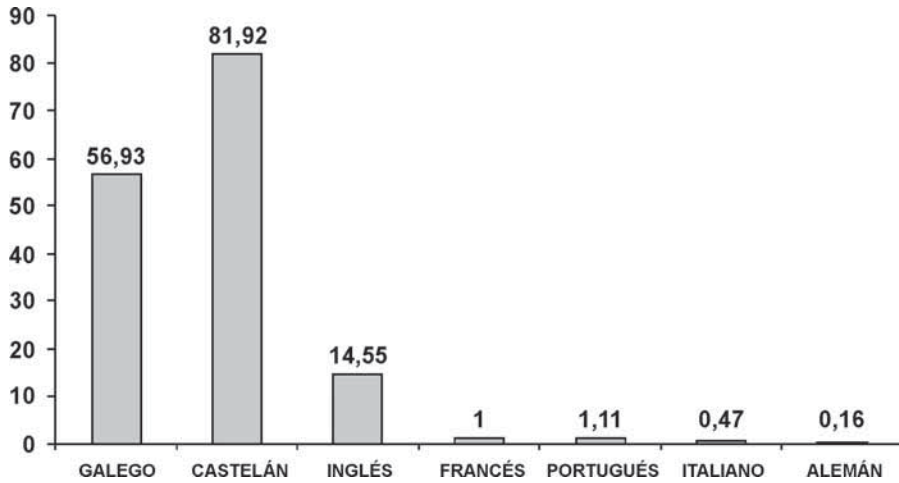
Os datos da lingua de docencia declarada nas guías docentes dos graos para o curso 2014-2015, facilitados pola Vicerreitoría de Calidade, Títulos e Novas Tecnoloxías, son os seguintes: só galego 257 (14%), só castelán 787 (41%), galego e castelán 537 (28%), non consta 313 (17%).

Véxanse as seguintes gráficas facilitadas pola Vicerreitoría (curso 2014-2015):

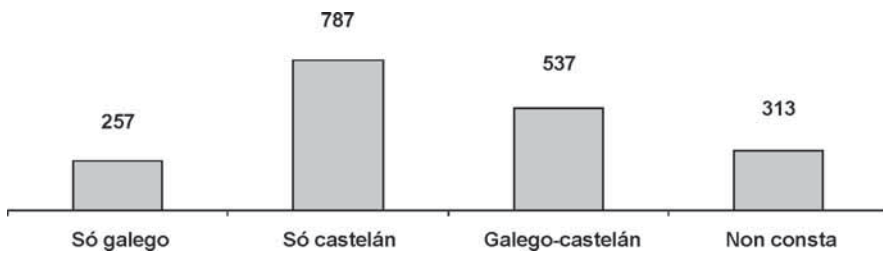
	GALEGO	CASTELÁN	INGLÉS	FRANCÉS	PORTUGUÉS
Número de guías en cada idioma	1080	1554	276	19	21
Número de guías que non contemplan ese idioma	817	343	1621	1878	1876
Número total de guías de todos os graos	1897	1897	1897	1897	1897
Porcentaxe por idioma	56,93%	81,92%	14,55%	1,00%	1,11%

²¹ Como elemento de comparación dentro do sistema universitario galego a Universidade de Santiago de Compostela imparte en galego un 23% das horas de docencia, fronte a un 74% en español, segundo datos elaborados polo Servizo de Normalización Lingüística desa universidade correspondentes ao presente curso e recollidos na súa revista dixital *O Cartafol*. De acordo coa mesma fonte, a porcentaxe de docencia en galego oscila entre o 17% do curso 2003-2004 e o 28,75% do curso 2010-2011. Véxase tamén Jiménez Aleixandre (2013: 66).

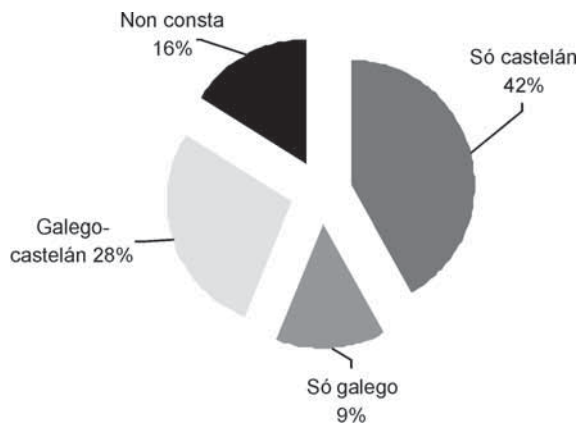
Idioma de reacción da guía docente (%)

Idioma de impartición

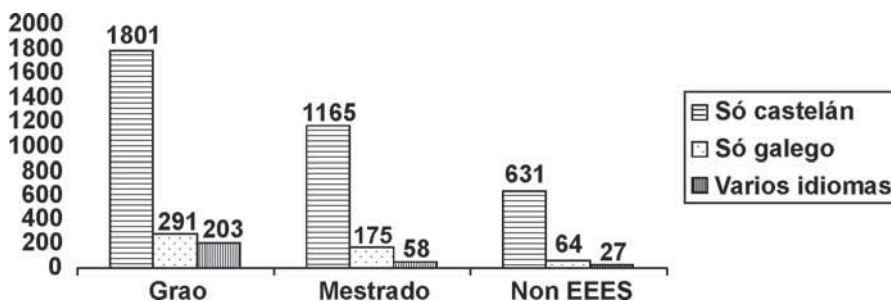
Idioma de reacción da guía docente (%)

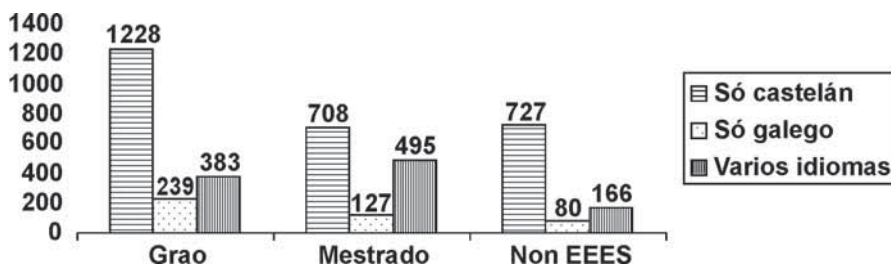
Máis cautelas debemos ter aínda cos **datos fornecidos polo POD**, onde consta a lingua en que se imparte cada materia. Moitas veces este dato é preenchido polo persoal administrativo dos departamentos sen ter constancia expresa da lingua que usa cada profesor/a e outras veces faise de forma rotineira e descoidada, aínda que para este curso desde a Vicerreitoría de Profesorado se advertiu da necesidade de facelo con rigor. No curso pasado, 2013-2014, das 4361 materias impartidas no POD consta que 3482 (79,84%) foron impartidas en español, 650 en galego (14,90%), 196 en inglés (4,49%), 17 en francés (0,39%) e 16 en portugués (0,36%).

Para este curso 2014-2015 os datos da lingua en que se declara impartir a docencia no POD, facilitados pola Vicerreitoría de Calidade, Títulos e Novas Tecnoloxías, son os seguintes, en primeiro lugar por docentes nas diversas titulacións: no Grao só castelán 1801, só galego 291 e varios idiomas 203; no Mestrado só castelán 1165, só galego 175 e varios idiomas 58; fóra do EEES só castelán 631, só galego 64 e varios idiomas 27. En segundo lugar, estes son os datos por materias nas diversas titulacións: no Grao só castelán 1228, só galego 239, varios idiomas 383; no Mestrado só castelán 708, só galego 127 e varios idiomas 495; fóra do EEES só castelán 727, só galego 80 e varios idiomas 166.

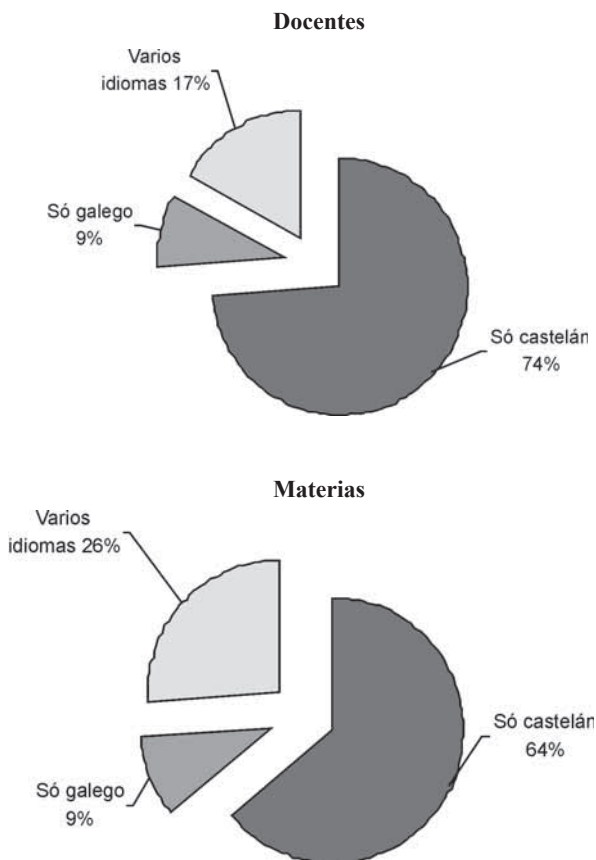
Idioma no POD segundo o tipo de titulación (2014-2015)

Idioma das materias no POD segundo o tipo de titulación (2014-2015)

O cómputo global xuntando as tres titulacións (Grao, Mestrado e fôra do EEES) é o seguinte por docentes: só castelán 1349 (74%), só galego 160 (9%) e varios idiomas 304 (17%). Por materias: só castelán 2648 (65%), só galego 424 (10%) e varios idiomas 1046 (25%).

Como dato complementario, tamén podemos achegar os da redución da carga docente para o profesorado que se incorpora á docencia en galego por vez primeira. Esta medida comezou no curso 2008/09 con moita polémica e sen moito éxito (reducíanse 10 horas durante 2 anos)²². A partir do 2012/13 a redución pasou a 25 horas durante 3 anos, incorporando tamén o inglés a esta política. Pois ben, estes foron os resultados:

²² Como mostra das reticencias do profesorado, véxase a noticia publicada en *La Voz de Galicia* <http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/06/28/0003_6943251.htm>

- No curso 2012-2013 foron 12 as persoas que se acolleron a esta posibilidade en galego.
- 25 no curso 2013-2014
- 28 no 2014-2015.
- En inglés, das 12 persoas de 2013-2014 pasouse ás 92 do curso 2014-2015.

Canto á presenza do galego na investigación, é coñecido o sobranceo cada vez maior do inglés nas publicacións científicas, sobre todo en determinados ámbitos da ciencia, e as dificultades existentes para facer e difundir a investigación en lingua galega. Neste sentido, a Comisión Interuniversitaria de Política Lingüística acaba de publicar un estudo da profesora Alba Nogueira López (2013) onde se poñen de manifesto os nesgos contra a publicación científica en galego e se propoñen medidas para a súa superación.

Se neste estudo se constata que son poucas as teses que se presentan en galego no SUG (Nogueira López 2013: 29-30), na nosa universidade os datos tampouco son positivos. Segundo información facilitada no seu momento pola unidade de Terceiro Ciclo no período 1990-2007 léronse 482 teses na UDC, das cales 431 foron escritas en español, 28 en galego, 20 en inglés e 3 portugués, representando por tanto as feitas en galego o 5.8% do total. Nese espazo temporal de 18 anos leríanse 26,7 teses por ano de media e, segundo datos facilitados tamén ao SNL pola mesma unidade, no curso 2003-2004 léronse en galego cinco teses, no curso 2004-2005 unha, no 2005-2006 catro (unha da Área de Filoloxía Galega e Portuguesa), no 2006-2007 unha (desta mesma área de coñecemento) e no curso 2007-2008 tamén unha (da mesma área).

Por outro lado, no verán de 2013 a Vicerreitoría de Investigación facilitoulle ao SNL unha listaxe de 209 teses lidas na UDC en datas sen concretar, das cales 183 (87.5%) teñen o título en español, 15 en inglés (7.1%) e 8 en galego (3.8%), alén de 3 en portugués; das que están en galego, 3 corresponden á Área de Filoloxía Galega e Portuguesa e 5 a outras áreas.

A porcentaxe de entre 4% e 6% de teses que se len en galego na UDC representa a metade ou menos das que se len na USC (véxanse os datos en ocartafol.usc.es). Por outro lado, o escaso apoio institucional á promoción da investigación en galego contrasta co forte impulso que a Generalitat de Cataluña dá á investigación en catalán e á realización de teses de doutoramento nesa lingua, cuxo número se equipara coas feitas en castelán (Nogueira 2013: 34-35).

A modo de conclusión, no relativo á situación actual do galego na docencia da UDC, os datos manexados para a docencia só en galego van desde o 6,6% que figuraba no estudo de Álvarez Sousa (2005) até arredor do 14% que nos dan os datos das guías docentes deste curso e entre o 9% e o 10% do POD actual, o que pode significar que nestes anos se gañasen uns poucos puntos porcentuais, aínda que os estudos non son comparábeis. Mais poden indicarnos que nesa faixa que vai do 9% de docencia en galego (6,6% só galego + 2,4 maioritariamente en galego en Álvarez Sousa) ao 14% se debe mover o uso real do galego dentro das aulas. Ese 8% de materias que se declara impartir en lingua galega nas guías docentes no curso 2013-2014 e o 14% do curso 2014-2015 poden constituír o ‘chan’ que posúe a docencia en galego, xa que non tería sentido que o profesorado marcasse esta lingua como a de impartición da docencia se realmente non fose así, sobre todo tendo en conta que a información das guías vai dirixida basicamente ao alumnado e que este pode reclamar se non se cumprir.

Como logo as guías docentes recollen entre un 24,2% (curso 2013-2014) e un 28% (curso 2014-2015) de materias que se declara impartir nas dúas linguas, galego e castelán, coñecéndonos os hábitos de comportamento lingüístico que se adoitan dar na sociedade galega en conxunto e tamén entre o persoal docente, non semella moi estraño considerarmos que o castelán ocupará en moitos casos a parte central expositiva, en canto o galego máis ben se empregará para temas marxinais e para a parte interactiva, mesmo ás veces só para exemplos, anécdotas ou brincadeiras; por esta vía especulativa poderíase aventurar dous terzos do tempo das aulas en castelán e un terzo en galego, o que, sumado a aquel chan do 8%, nos situaría no contorno do 15% de docencia galego, dez puntos porcentuais por debaixo do que acostuma acontecer na USC, onde a docencia en galego flutúa entre o 20% e o 27% segundo os datos que anualmente nos fornece o seu SNL na revista dixital *O Cartafol*.

En fin, tanto a docencia como a investigación en lingua galega na UDC están nun nivel moi baixo e teñen unha ampla marxe de mellora, polo que cómpre repensarmos as posíbeis liñas de traballo a seguir.

V.- Balance e perspectivas de futuro

Após este repaso, a primeira conclusión que se pode tirar é que a normalización lingüística da UDC, e das universidades galegas en xeral, avanzou de xeito desigual no seo da comunidade universitaria.

A pesar de ter sido satisfactoria no ámbito da galeguización da actividade administrativa interna, en especial do persoal de administración e servizos, os seus resultados no

ámbito académico son insatisfactorios: sendo indubidábel o avance cualitativo no uso do galego (que é percibido de xeito normal), porén non se produciu un avance cuantitativo significativo. Nas aulas, o idioma preferentemente utilizado polo profesorado continúa a ser o castelán, sen que se atinxise o terzo de docencia en galego que se sinalaba no Plano de normalización lingüística da UDC do 2006. Alén disto, avanza o inglés como lingua vehicular do ensino e, nomeadamente, da investigación. Cómpre, pois, reforzar o compromiso institucional da UDC co incremento do uso do galego na docencia e na investigación (Freixeiro 2009), pois son moitas as razóns que o avalan (García Negro 2009).

As causas relevantes da baixa utilización do galego constitúen tamén os aspectos en que cómpre buscar novas focaxes de traballo.

En primeiro lugar, a normalización do galego no ámbito universitario non se pode contemplar de forma isolada, á marxe do conxunto da sociedade. Nomeadamente, resulta esencial un ensino básico e medio con forte presenza do galego, que cumpra a función de garantir a plena competencia oral e escrita do alumnado ao finalizar ese ciclo formativo, ao mesmo tempo que consolida o hábito de estudar e aprender en galego. Mais tamén ten moita importancia a saúde do idioma no resto dos ámbitos sociais, o seu prestixio e a imaxe que del se proxecta desde o poder institucional.

Moi particularmente, a política lingüística desenvolvida pola Xunta de Galicia para o ámbito universitario debe mudar radicalmente: do modelo fragmentado e «liberal» dos últimos vinte e cinco anos, consistente en subvencionar accións puntuais con recursos minguantes, debería pasarse a un modelo integral, capaz de fixar obxectivos lingüísticos e ferramentas comúns ás tres universidades; un modelo que impulsase o ámbito universitario galego como campo esencial do proceso normalizador da nosa lingua propia. De aí tamén a necesidade de coordinar as políticas lingüísticas das tres universidades e de potenciar a Comisión Interuniversitaria de Política Lingüística, idea en que veu insistindo a profesora Sanmartín Rei (2007).

A alta implantación do galego alcanzada no ámbito administrativo interno contrasta coa escasa implantación no ámbito docente e investigador. Causa esencial disto é o modelo lingüístico das universidades do SUG. Á diferenza do que acontece no ensino primario e medio, onde se planifica, con maior ou menor acerto, o uso das linguas por parte do Goberno galego e do Parlamento, no ámbito do ensino superior proclamouse hai trinta anos a opcionalidade lingüística académica absoluta. Non hai itinerarios lingüísticos docentes e, ao mesmo tempo, os concursos de selección do persoal docente contemplan o coñecemento do galego como mérito, mais non como requisito. Nin hai

prazas docentes con perfil lingüístico nin está previsto a obriga de impartir aulas en galego. O uso desta lingua continúa a ser un «dereito», un empeño persoal non exento de certo «romantismo», que vai alén do máis en declinio²³.

Trinta anos despois, os resultados deste modelo evidencian os seus límites: non permiten ir alén no proceso de asentamento do galego como lingua vehicular do ensino e da investigación. Cómpre buscar alternativas, pois a lingua docente dos profesores e profesoras, como servidores públicos que son, pode someterse a avaliación no acceso, a concretas obrigas de uso (materias troncais, itinerarios completos) e a correlativos estímulos. É o momento de tentar unha combinatoria distinta destes aspectos, á vista dos escasos resultados ofrecidos polo «fomento» do uso do galego entre o profesorado. Como nos dicía hai uns anos neste mesmo foro Alfons Esteve (2009: 128), director do Servizo de Política Lingüística da Universidade de Valencia, «ou se asumen medidas valentes de política lingüística, en especial respecto ao persoal, ou será difícil conseguir unha normalidade lingüística». Resulta sintomático que desde o 2004 a Universitat de Barcelona exixa como requisito de acceso a todo o profesorado a acreditación do coñecemento das linguas castelá e catalá (Matas 209: 108) e non por iso deixa de ser a universidade de todo o Estado español con máis profesorado estranxeiro.

Debe estudarse a serio a creación de perfís lingüísticos do persoal docente e a súa integración en itinerarios²⁴, acompañándoos de novos incentivos ou complementos económicos ao profesorado que recompensen a dedicación no ámbito docente, e tamén no investigador. A propia habilitación legal que fai o artigo 89.4 da Lei 6/2013 así o permitiría. Xustamente neste momento está a comezar a negociación do novo Plan de financiamento do SUG para o período 2016-2020, e en tal sentido xa lle fixemos propostas á Xunta de Galicia para que se repense a consideración de indicadores de

²³ É sintomático que haxa aínda hoxe seis centros que non constituíron unha CNL que lle permite, como mínimo, dispor de 1500 ou 2000 euros para actividades vinculadas á normalización do galego. Que o alumnado non estea a ser, polo xeral, un axente importante da dinamización lingüística nos centros, como o foi noutrora, é tamén un sintoma preocupante que nos debe alertar sobre as grandes dificultades por que pasa o proceso de normalización, como tamén o é que continúen a ser referentes no uso do galego algúns profesores e profesoras que xa o eran hai 25 anos e que hoxe camiñan cara a unha próxima xubilación, sen se albiscaren moitas substitucións.

²⁴ A UDC, en concreto, non debe dilatar por máis tempo a ampliación da docencia en galego para conseguir ese 33% establecido no punto 3.2.c do seu PNL (2007 46), que di: «Establecemento dun mínimo de créditos troncais e obrigatorios, cando menos un terzo, para seren impartidos en idioma galego, tanto en cada departamento como en cada titulación no seu conxunto». Como primeiro paso habería que procurar que cando unha materia se dividise en dous grupos, un deles se impartise en galego. Deberase tender, pois, non só a medidas de promoción, mais tamén de acción.

calidade vinculados ao uso da lingua galega, que permitan achegar recursos en función da consecución de obxectivos normalizadores da actividade administrativa, da docencia e da investigación.

Cómpre tamén tentarmos conseguir realmente a apertura da Administración xeral do Estado ao plurilingüismo e ás culturas minoritarias con lingua propia, cousa que no ámbito universitario é especialmente importante pola repercusión no recoñecemento de sexenios, na acreditación do profesorado e na tradución de documentos e certificados académicos en galego²⁵.

Talvez sexa tamén a hora de irmos pensando en mudarmos a expresión «normalización lingüística» por «política lingüística», como fixeron a Universidade de Barcelona ou a de Valencia, por exemplo, pois iso presupón unha actuación transversal do máis alto nivel, que debería ir desde a implicación directa do reitor ou reitora e do equipo de goberno –mellor cunha vicerreitoría específica, como no caso vasco (Mees 2009)– á do Consello Social, a Xerencia e todos os demais órganos directivos. O SNL pasaría así a se denominar Servizo de Política Lingüística, inserido nunha vicerreitoría de PL e dirixido por un técnico ou técnica do seu cadro de persoal, que necesariamente debería ampliarse significativamente, asumindo tamén servizos relativos a outras linguas presentes na UDC (como nomeadamente o inglés), aínda que sempre coa revitalización da lingua galega como eixo principal. Tal servizo deberá manter unha relación horizontal cos outros servizos universitarios e terá como un dos seus obxectivos a procura da calidade lingüística de toda a documentación xerada na UDC.

Por último, non podemos desaproveitar as oportunidades abertas pola Lei 1/2014 verbo do mundo lusófono, co obxectivo de tentarmos prestixiar no ámbito académico o uso do galego.

Referencias bibliográficas

Álvarez Sousa, Antón (dir.) (2005): *Análise sociolingüística da Universidade da Coruña* (A Coruña: Servizo de Normalización Lingüística / Servizo de Publicacións da UDC).

²⁵ A Comisión Interuniversitaria de Política Lingüística celebrada o 2 de decembro do 2014 aprobou proporlle á Administración xeral do Estado diversas mudanzas no proxecto de Real decreto polo que se modifica o Real decreto regulador da acreditación nacional do PDI, para que se valore o uso das linguas cooficiais no procedemento de acreditación. Igualmente, impulsouse unha proposta para que a avaliación dos tramos de investigación por parte da CNEAI sexa respectuosa cos contributos en linguas cooficiais e cos sistemas locais de coñecemento.

Amoedo Souto, Carlos Alberto (2010): «A comprensión xurídica da lingua galega como ben cultural», en Villares Naveira, Luís (coord.): *Estudos xurídicos sobre o Decreto para o plurilingüismo*: 73-128 (Santiago de Compostela: Laiovento).

Amoedo Souto, Carlos Alberto (2014): «El derecho de acceso a la cultura en España: diagnóstico y propuestas de estrategia jurídica», *Revista Vasca de Administración Pública* nº 99-100: 295-327.

Arzoz Santisteban, Xabier (2009): «Universidad y pluralismo lingüístico», en Julio Vicente González García (dir.): *Comentarios a la Ley Orgánica de Universidades*: 1125-1192 (Madrid: Thomson Reuters-Civitas).

Estévez Araújo, José Antonio (ed.) (2013): *El libro de los deberes. Las debilidades e insuficiencias de la estrategia de los derechos* (Madrid: Trotta).

Ferreira Fernández, Antonio Xavier / Nogueira López, Alba / Tato Plaza, Anxo / Villares Naveira, Luís (2005): *Estatuto xurídico da lingua galega* (Vigo: Xerais).

Freixeiro Mato, Xosé Ramón (2009): «As linguas da docencia na Universidade da Coruña e o compromiso coa normalización do galego», en Mosquera Carregal, Xesús / Pino Ramos, Sara (eds.): 77-93.

García Negro, María Pilar (2009): «Razóns para o uso do galego na docencia universitaria e na investigación», en Mosquera Carregal, Xesús / Pino Ramos, Sara (eds.): 95-104.

Jiménez Aleixandre, Marilar (2013): «Un coñecemento sen límites. A escola pública galega, proxecto inacabado», *Grial* 200: 60-67.

Matas Dalmases, Jordi (2009): «A promoción do catalán no sistema universitario de Cataluña», en Mosquera Carregal, Xesús / Pino Ramos, Sara (eds.): 105-118.

Mees, Ludger (2009): «A política lingüística na Universidade do País Vasco. Logros e retos», en Mosquera Carregal, Xesús / Pino Ramos, Sara (eds.): 57-68.

Mosquera Carregal, Xesús / Pino Ramos, Sara (eds.) (2009): *Lingua e Docencia Universitaria. V Xornadas sobre Lingua e Usos* (A Coruña: Servizo de Normalización Lingüística / Servizo de Publicacións da UDC).

Nogueira López, Alba (2006): «Avaliación da actividade investigadora e dereitos lingüísticos», en Servizo de Normalización Lingüística da UDC (ed.): *Lingua e investigación. II Xornadas sobre Lingua e Usos*: 65-77.

Nogueira López, Alba (2011): «O réxime de acceso, provisión e mobilidade na lexislación autonómica de emprego público», *Dereito: Revista xurídica da Universidade de Santiago de Compostela*, n.º extra 1: 231-274.

Nogueira López, Alba (2012): «Article 8.1. Education», en Alba Nogueira López (coord.): *Shaping language rights: commentary on the European Charter for Regional or Minority Languages in light of the Committee of Experts' evaluation*, Council Of Europe Publishing: 248-288.

Nogueira López, Alba (2013): *Investigación e lingua. Propostas para a mellora da presenza do galego na actividade científica* (Vigo: Comisión Interuniversitaria de Política Lingüística).

PNL = *Plano de normalización lingüística da Universidade da Coruña*, 2007 (A Coruña: SNL da UDC)

PXNLG = *Plan xeral de normalización da lingua galega*, 2005 (Santiago de Compostela: Xunta de Galicia).

Sanmartín Rei, Goretti (2007): «A lingua nos diferentes niveis educativos. O ensino universitario», en Méndez, Iván / Sánchez, Amelia (eds.): *Lingua e Idade. III Xornadas sobre Lingua e Usos*: 61-66 (A Coruña: Servizo de Normalización Lingüística/Servizo de Publicacións da Universidade da Coruña).

Servizo de Normalización Lingüística da UDC (ed.) (2006): *Lingua e Investigación. II Xornadas sobre Lingua e Usos* (A Coruña: Servizo de Normalización Lingüística / Servizo de Publicacións da UDC).

Vernet i Llobet, Jaume (1999): «La enseñanza universitaria en la Ley de Política Lingüística», en *Estudios jurídicos sobre la ley de política lingüística*: 313-363 (Madrid: Institut d'Estudis Autònoms-Marcial Pons).

Villares Naveira, Luís (2011): «Estudo sobre a legalidade do Decreto 79/2010 para o plurilingüismo no ensino non universitario. Unha perspectiva constitucional», en Villares Naveira, Luís (coord.): *Estudios xurídicos sobre o Decreto para o plurilingüismo*: 9-56 (Santiago de Compostela: Laivento).